

מסורת הש"ס

(ב) [תוספתא ספ"ז]
 (ג) [עמ"ש חור' יבמות ג']
 ד"ה הבא ע"י אשה ב"ק
 כח: [גדרים כ. ושם אח"כ
 ארנס], ד"ה געליז מ' [וע"ה]
 (ד) [בבס"א חסד, ד' משומד,
 בסמוך], (א) [בבס"א חסד,
 וכן להלן], (ו) חולין מ'
 (ז) געליז מ' [וע"ה]
 (ח) שט, ע' [וע"ה]
 (י) בבס"א חסד, (ז) שומד, (ח)
 משומד, (ט) ש"ס ז"ל חור'
 ממזל כ', (י) ווע'
 תוספות יומא עכ. ד"ה ווע'
 הארצו טובא ותוספות
 יבמות ג': ד"ה אין ארנס,
 (א) [וע"ה תוספות געליז מ']
 ד"ה יכול ותוספות תבנות
 יט. ד"ה דלמך ומוס' שבת
 עכ: ד"ה רבנא,

תורה אור השלם

1. לכן בואת יִכְפֹּר עָנִי
 יִשְׁכַּח וְזֶה לֹא פִיר הִסֵּר
 חֲסִידָיו בְּשׂוּמֵי לֵב אֲבִי
 מִזִּבְחֵי כֶּאֱבָנִי גֵר מִנְּפֻשָׁתוֹ
 אֵלֶּי קָמוּ אֲשֵׁרִים
 רִנְיָנִים: יִשְׁעֵהוּ כֵּן
 2. וְלִנְעֹנֶךָ לֹא תַעֲשֶׂה
 דָּבָר אֵין לַעֲשֶׂה אִתָּךְ
 כִּי אֶלֶּי קָמוּ עַמִּי
 רַעְיוֹ וּדְרָחוֹ נָפַשׁ כֵּן
 וְדָרְכָה הַזֹּה:
 בְּדָרִים כֵּן כ
 3. לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם
 וְלֹא תִעַבְדֵם בִּי אֲבִי ^{הַ}
 אֲלֵהֶיךָ לֵאמֹר אֶל קָדֹשׁ
 אֲבֹת עַל כִּנִּים עַל
 שְׁלִישִׁים וְעַל רַבְעִים
 לִשְׁנָא: שְׂמוֹת כ ה
 4. וּשְׁמֵרְתָם אֵת חֻקֵּי
 וְאֵת מִשְׁפָּטֵי אֲשֵׁר יַעֲשֶׂה
 אֵת הָאֱדֹמִים וְאֵת הָעַרְבִים
 וְיִקְרֵא יְהוָה ^{הַ}
 5. וְתִחַלְלוּ אֹתוֹ שֵׁם
 קִדְשֵׁי וְגִדְשֵׁי יָתֵיךְ
 יִשְׂרָאֵל אֲנִי ^{הַ}
 מִקְדָּשְׁכֶּם: וּיְקָרָה כֵּן ^{הַ}

הגהות הב"ח

(ה) גב' וזמנים וראי לא
יקומו: (ג) וכן מה חזקיהו:
אמר וכן יין בין חרטה:
אשר ציטט בעמלמו וכן
שיריהו אלף: (ד) וכן ש"י
ד"ה עבד: (ה) וכן לנבון
קאמר עבד: (ו) וכן משה
ד"ה ממקף וכן משה
לפינ בשולחן וכן סורר
ובורה חרובים סורר
עצמו אפילו בתנאים וכן
לומר: (ז) בא"ד ש"י א"ן לומר
הטעם דמאי חזית
רדקן סומק שני לנחמן
עליו אלו שאל: (ח) וכן
הוא וכן שאל: (ט) וכן
כוכב וכן וכן דקא שמי
חבט: (י) וכן שאל: (יא)
הר"ר מהם מקוף שני
ספר הוצאת מה סקוף
ו"ר אהרית לבלללה:
(כ) וכן היום וכן
מינעה. ו"ר א"ר חנון
כפי ש"י ש"י חזקיהו
ד"ה ק:

מוסף רש"י

ולנערה לא תעשה
 דבר. משום דלמטה היא
 (נדרים כז.) הכשתחיה
 לבהמת חבירו לא
 אסרה. אפילו למנה
 משום נעדר, עשה בה
 מעשה אסרה. אף
 להדיט (חולין ע.ו.)
 רבועה. לא מיבעיא
 עומת
 והרציה קנאה בהנציה
 ועשת של, אלא אפי'
 דרועה לא קנאה אחר לא
 נצמה (סו.ו.)

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

נד.

עין משפט
נר מצוה

בבא א מיי פ"ד מהל'
אסורי מזבח הל' ו:
ג ב מיי פ"ה מהלכות
יסודי התורה הלכה ד
סמג עשין ה טו"ע י"ד
סימן קט סעיף א ונצרב
אלפס סנהדרין ספ"ח דף
רע"ד:

נא ג ד מ"י פ"ח מהל'
עבודת כוכבים הל' א'
עיין בהשגות וזכ"מ סמג'
לאוין מה טור ש"ע י"ד
סימן קמה סעיף ח:

לעזי רעש"י

גרש"ל א
[גרישל"א].
ברד.

רבינו חננאל

כדרכו בשומר כל אבני
 גזר כאבני ירדן מנופצות
 וזו היא איבת כאבני
 גיר מנופצות לא יקומו
 אשירם והמנים יאיל
 יקומו ויקראו לו כוחותה:
 ושל נעבד שלו אסור
 וכן חברו מותר. ונאמר
 אין נעבד נאסר אלא אם
 הוא קנינו של עובד
 אבל קנינו של אחר לא.
 מיתבי אחריו נעבד כל
 שעובדיו אותו בין שגגו
 בין במדוי בין באונס
 בריצו אחר אונס היה דמי
 ושל שגג אונס היה דמי
 וגלו בהמה והשתחווה
 לה תנה אדם אוסר דבר
 שאינו שלו. ודמי היה
 דבר חכם לא היה הוא
 אלא אונס כגון שאנסוהו
 ועבדו כוכבים ונפסאוהו
 והשתחווה להמה של
 וגמא אסר דבר בהמה:
 מתקין לא ר' ירמיה
 כ"ה היא גזונה הוא פטור
 וכיון דהוא פטור בהמה
 אין נעבד הוא וזמנא
 לן דכי האי גזונה הוא
 נעבד דכתיב ולעגלה לא
 תעשה דבר וגו'. וזכא רבא
 ופריח הוא אונס דפטריה
 רחמנא בעבודת כוכבים
 ואמנא הכל היו ואפילו
 נכנסו ככלל לא תעביד
 ואוסר הכהן וחי העבדים
 ולא שימות בהם הרי יצא
 אונס הדר כתב רחמנא
 וזל תחללו את האדם
 דקשי ותקשי וזל חללו
 אונס מיוחד שלא יחללו
 אשירם אהדרי ואומנין
 לא קשא בעצנא וחי
 בהם אלא שימות בהם
 בפרהסיא אפילו אונס
 וזל תחללו. אמרי לא
 לרבא תניא דמסירה
 לן כימוסאות של עובד
 כוכבים השמיריו בעבד
 וזוהו אצ"פ שתגורו
 בטלה אסור כימוסאות
 ואכל הוא האכיל
 גזוהו אונס הוא ואפי"ה
 כיון דברפיהא הוה
 אסור ואמר רבא לא
 לא מסימן חכם לא
 בטלו כימוסאות
 דקרייל ישראל מומס
 והוה ופלח הוה לרצון.
 ועבורו כוכבים דפלה
 של ישראל אנה בטלה
 עולמית. חזקיה אמר לא
 דתנא אחריו נעבד כל
 שעובדיו אותו בין באונס
 בין בריצו דמשמע כגון
 דהוה גביר אנס חכם
 ועבד להמהו ואסרה
 כגון שניסן יין לחמה
 ומקני כהמת חבירו
 ומקשינא האי יבוס
 עשה פ"י מזה כמו
 מצבה שחלל לעבודת
 כוכבים אחות ויבוסא

אמר חזקיהו מאי קרא. ז"ל דחזקיהו אבריהמא קאי ולא על דברי רבי יוחנן שהרי חזקיהו רבו של רבי יוחנן ומיהו פרק ד' אחים ציבמות (דף נ"א): עושה אבי תירוצ' על מה שהקשה התלמוד על רב אשי אלא ודאי גם אבי ידע דברי רב אשי והואכן לו לתרץ והתלמוד סידר כן לפי שהיה חזקיהו מתיישב יומר היטב אחר הסוגיא: ויבשרונו בל אביו

בגוץ שאנסוהו עובדי כוכבים
והשתחווה לַבַּחֲמָה דִּידִיהָ.
פ' אַנסוּהוּ שְׁמִמְרוּ לִהְרֹגוּ אִם
שִׁמְחוּהוּ מֵאֲלֵיו אֲזַל אֵין לִפְרָשׁ
שִׁכְפּוּ קוּמְתוּ בְּעַל כְּרַחוּ דֹּא"כ
הוּא לֹא הִיא עוֹשֶׂה כְּלוֹם אֱלֹהִים
עִשׂוּ מַעֲשֵׂה גִבּוּפּוּ וְאֵין
לֹא דֵר אֹסֵר דְּבֵר שְׁמוֹ:
מַתְקִיף אֵלֶּה רַבִּי יוֹרָא
אֲמַנְתָּ רַחֲמָנָא פְּמִידֵיהּ.
חִימָה

מאי קפריך נהי דפטור ממינה
דציעבד מכל מקום לכתחלה הוא
חייב למסור עצמו למיתה ואם כן
למה לא יאסר מטעם נעבד דהא
פרהסיא דבסמון לרבא קרי ליה
נעבד מטעם דחייב מסור עצמו
נאע"ט דציעבד פטור דכל אונס
פטור ואין לומר דלרבי יורא אונס
רחמנא פטריה מכל וכל ואפי' לכתחלה
אין למסור עצמו על כך דא"כ מאי
רביה מיימי מוולגעה לא תעשה
וארבעה מיניי ילפינן (ה) דחייב למסור
עצמו בלא סורר ומורה (סנהד'
דף ע"ד.) אפילו במצוה קלה דקאמר
הרי זה בא ללמד ונמאלד למד
ורבא יהרג ואל יעבור אף נערה
המאורסה יהרג ואל יעבור וארבעה
קרא דוחי בהם הוה ליה לאיתוי
דמיניה תמאל להוציא אונס דאמר
רבא ועוד קשיא מאי קא מסייעי ליה
לרבא לרבא בסמון מביתומסיות בשעת
הגזירה (ו) דאסורות אפילו ר' יורא נא
יודע צוה כיון דבשעת הגזירה הוא
חייבין למסור עצמו דאמרין בשילהי
בן סורר ומורה דאפילו מצוה קלה
ההרג ואל יעבור וגראה לרביו יחזק
לפרש דבין ר' יורא ורבא לא פליגי
בזהא דלכתחלה חייב למסור עצמו
ורבי יורא הכי פריך אונס רחמנא
דפטריה דיעבד דכמיז ולגעה לא
תעשה דבר אע"א שיש לו למסור

ז' ציה ואעפ"כ ז'דיעצד פטוואהשטא
טר אונס מולנערה העס זדין הוא
טערה ממיתה אלף משוס אונס מדע
עלמה למיתה הוחר דמזה הטעס
אלו תניחי שיעלון או תהרג אין לה
אל דלף איד מנשה כרון שמליכין
ז'צא ס"ל זדינ לענעא אין לו למסור
ז' שפסקו (י) עבודת כוכבים יעבור
ה' (סנהדרין דף עד. ע"ש) משוס ר"ש זן
פילו זפרהסיא ת"ל ולא תחללו את
ד' ישמעאל הוא דלתא וכן משמע
ז' וז'ו תחומי וכו' דאמר מר אין לך
ז' דאין דרך שיאנס אותם זפיני י
ז' נשמעאל אל פליג עליה ד' יוחנן
ז' דלנעא מכל וכל זין מאהרה ז'
ז' זברייחא טשווא אומר לא תחללו
עליה דרזי יוחנן שריר וקיים פסק
ז'וצא לפני עבודת כוכבים. פירש
(מא.) ממוסך למ"ד אין אדם אוסר
להתחייב זחוסין לך נראה לפרש
דוקא דה"ה כל דהו שהרי סימן אחד
ז' זלאסרה לגזוה דכי היכי דמעשה
ז' מהי לאסרה לגזוה:
ז'הס מכל מקום הנהי קאמר אפילו
מוס זדיני דעה זינהו:

מכרז

אמר חזקיה מאי קרא יבשומן כל אבני מזבח כאבני גיר מנופצות לא יקומו אשירים וחמנים אי איכא כאבני גיר מנופצות לא יקומון אשירים וחמנים ^(א) אי לאו יקומו תנא נעבד שלו אסור ושל חבירו מותר ורמיניה ^(ב) איזהו נעבד כל שעובדים אותו בין בשוגג ובין במזיד בין באונס ^(ג) ובין ברצון האי אונס היכי דמי לאו כגון דאנסי בהמת חבירו והשתחוה לה אמר רמי בר חמא לא כגון שאנסוהו עובדי כוכבים והשתחוה לבהמתו ידידיה מתקיף לה רבי זירא ^(ד) אונס רחמנא פפטריה דכתיב ^(ה) ולעזרה לא תעשה דבר אלא אמר רבא הכל היו בכלל ^(ו) לא תעבדם וכשפרט לך הכתוב ^(ז) וחי בהם ולא שימות בהם יצא אונס והדר כתב רחמנא ^(ח) ולא תחללו את שם קדשי דאפילו באונס הא כיצד ^(ט) הא בצנעא והא בפרהסיא אמרו ליה רבנן לרבא תניא דמסייעא לך בימוסיות של עובדי כוכבים בשעת ^(י) הגזירה אף על פי שהגזירה בטלה אותן בימוסיות לא בטלו אמר להו אי משום הא לא תסייען אימר ישראל ^(יא) מומר הוה ופלה לה ברצון רב אשי אמר לא תימא אימר אלא ודאי ישראל מומר הוה ופלה לה ברצון חזקיה אמר כגון שניסך לעבודת כוכבים יין ^(יב) על קרניה ממתקיף לה רב אדא בר אהבה האי נעבד הוא האי בימוס בעלמא הוא ^(יג) ושרייה אלא אמר רב אדא בר אהבה כגון שניסך לה יין בין קרניה דעבד בה מעשה וכי הא דאתא עולא ^(יד) אמר רבי יוחנן אף על פי שאמרו

אסרה עשה בה מעשה אסרה אמר לה
לעולם כבר תרגמה רב הונא לשמעתיך
בהמת חבירו רבוצה בפני עבודת כוכבים
אסרה מנא לן דאסרה אילימא מכהנים
היניחו ואלא מאבני מזבח ודלמא ^(ט)כדר"פ
ואלא

ק' דהואיל וצפרהסיא חייב למסור עצמו עבדות כוכבים ק' דחייב למסור עצמו אסר להו וא"ת מאי קא מייתי ת' דלא הוזכר קרקע עולם לענין פטור המיתה ואין טעם יצית ואע"ג שהיא קרקע עולם וקרקע עולם לגבי מס' לה לה או תהרג או תביא עליך העריוה אבל אם אמרו לו הטעם למסור עצמו אלא שלא יהרגו בידים אבל ע' עמו **ד' ה' בצנעא הא בפרהסיא** לכושר משמ' יסעעאל דשרי נמי עבדות כוכבים בצנעא וקפאי דקא ת' וארא (סו'מנ מז) פוסק כר' יוחנן דאמר בשילהי בן סורר ורג חוץ מעבדות כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים יכ' דרבי יוחנן והא דקא משני למרזוי הברייתא אפילו אלילי ה' דרבי יוחנן דא"ל רבא אילו אתו לקמן לאמילוכי אמר' ת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים והתם נמי בצנעא וטות' שחבר **(נ')** כתב ביוסף פרק בן סורר ומורה ו"ל רבא צעדם בין לאזהרה בין למיתה כשהוא אומר וחי בהם יצא דבכל נפקר שיש למסור עצמו אפילו בכל אופנה דלא יצא בין לאזהרה בין למיתה והואיל ורבא שהוא בתרא לא פ' והא אפילו בצונס וצנעא עכ"ל: **ה' יר' ת** בהמת חבור' היה וקנאה ונעשית שלו ולא נהירא דמזדריך התם (סו'מנ) לה לנסך קניייה והוא שלו אלא ודאי אין הגזנתו מועלת' ולא עשה בה מעשה גדול אסרה במעשה וטות' וסו'מנ א' אע"ג דרב הונא מיייר לאסרה להדיטו ונעצד שלו אסרו' ארה להדיט' ה"ה נמי דמגשוי דמיה כגון ניסך על משה' לאסרו' ארע"פ שאין לו ראייה דמיה דשמה ע"ו משה' ה ולא ע"פ מעשה רק בשל אחרים לא ראייה היא כדדח'

מאי קרא: דמזבח הו' אצנים הרבה ואיסורו עד שינתן רצון: גיר כפור גרוסלי'ל: לא יקומו. שוב לא יקריבו עליו: ואי לאו. דלא ניתנו יקומו: נעבד. בצעלי חיים הנאסר לגבוה (ו): אם שלו. היה כשהשתחוה לו אסור אם לאו אינו נאסר לגבוה: מויד ורזון מדה הוה אלף תנא רזון אלף אונס: הכל היו. צין אונס צין רזון: פרהסיא. לא תחלו והאי דקתני אונס אסור פרהסיא: שעט גורא. פרהסיא הוה ואונס הוה: ודאי ישראל מומר. דאי בכל העובדין שלא יהא כהן אחד מומר אחר שרואה את ישראל ידס מטה מטה לזו לעבודת כוכבים: חוקיה אמר. לעולם אונס דקתני שאנס בהמת חצירו ואפילו הכי לא תרמינהו אהדי דהא דמי אסור כגון שניסך לעבודת כוכבים צין קרניה של בהמת חצרו דעבד מעשה והא דאי מתסרל כדיליף לקטן (פ"ג): והאי נעבד הואי. בתמייה. נעבד לא קרי אלף שעשה את העבמה עצמה עבודת כוכבים: והאי בימוס צנלמא שויה. וצעלי חיים לא מיתסרי משום משמשי עבודת כוכבים: כגון שניסך לה. שעשה עבודת כוכבים ועשה זה מעשה אלף בהשתחוה או עבודה אחרת דלאו גבוהא לא מיתסר דבר שאינו שלו: סימן אחד. לעבודת כוכבים: אי ניתמא מההניס. שאנסוס מלכי ישראל לעשות כומרים לעבודת כוכבים וכו' ולא יבשו לי (עוד) לכן לי (מחזקת): דבני דעה נינהו. וקנסא הוה: מאצני מוצה. שגמוס מלכי בית חשמונאי משום דסיקאוס מלכי יון לעבודת כוכבים ו' והע"ג דהקדש הוו ולא יכול העובד כוכבים לאסרן אפי"ה כיון דעבוד מעשה אסרינהו רבנן: דלמא כר"פ. דאמר קרא אשכחתי ודרוש שיאלו לחולין וקנאוס העובדי כוכבים ויכלו לאסרן: ואלף

יִהְיֶה שְׂתוּחָהּ לִבְהֶמַת חֲבִירוֹ
 רַב נַחֲמָן פּוֹקֵן וּאִמְרוּ לֵיהּ
 בְּבַבֵּל ^(ט) דֹּאמֵר רַב הוּנָא
 כִּיּוֹן שִׁשְׁחַט בַּהּ סִימָן אַחֵר
 וּדְלִמָּא שְׂאֵנִי כַּהֲנִים ^(י) דְּבִנֵּי הַ

עֲמָנוּ אֵין לֵאסֹר בַּשְׂתוּחָא וְרַב
 מַסִּיעַ סְפִיר לִרְצָא מִצִּימּוּסִיאוֹת
 דְּמִי
 דְּפִטּוּרָה מִשּׁוֹס דְּקִרְקַע עוֹלָם הִיא
 שְׁהִי אִם הִיתָה נִצְעֵלָת דְּרִלּוֹן
 הִיתָה אֵינִי חַיִּיבָא לְמַסּוֹר עֲמָהּ אִם לֹא
 לְמַסּוֹר עֲמָהּ דְּמִרְוּחָא יִלְפִין וְשֵׁם
 לָאוּתוּ עַל הַפִּיטוֹק וּמִמֶּנּוּ דְּלֵא אֵין לֵין
 עֲמָנוּ וּמִתּוֹךְ כִּךְ הִיא נִרְחָא לְפָסוֹק
 וְאֵל יִהְיֶה עוֹד בְּשִׁאלוֹת דְּרַב אַחָא
 יִהְיֶה זֶכֶר כָּל מַלְוֹת בְּצִתּוּרָה יַעֲבֹר וְאֵל
 שֶׁסְ קָדְשִׁי לִכְךָ נִרְחָא דְּרַבָּא נִמִּי אִית
 נִמִּי בִּפְ"ב דְּכַתּוּבֹת (דף ע"ג.) דְּרַבָּא אִית
 דְּרַב שְׁעוּמַד בִּפְנֵי פִיקּוּס נֶפֶשׁ אֵלָּא ע
 וּמִוִּירִי דּוּדֵי הַרֵב ר' מִשֶּׁה מַקּוּלִי בְּסַפֵּר
 אֵלָּא הוּ"י אִמֵּר רַבָּא הֵכָּל הִיּוּ בְּכָלֵל לֵין
 מִיתֵּיהּ אֵלָּא רַב מוֹדֵי רַבָּא דְּלִירָעָה ע
 אֲהֲדִירָה בְּכָלֵלִיהּ וְהִיּוּ אֹנוּס דְּפִרְסָה
 הַשְׁאֲלוֹת שִׁישׁ לֵאדָם לְמַסּוֹר עֲמָנוּ ל
 בְּקוֹנְטֶרַס ^(יג) לֹא מִיבְעִינָא הַרְצִינָה דְּ
 דְּרַב שְׁטִין שְׁלֵו מֵאִי קֹא פִּירִךְ מְדַלָּא
 דְּרַבָּוֶה נֶקֶט לְרִבּוּתָא אַע"פ שֶׁלָּא הַרְצִי
 בְּצִהֲמָה אֵינוּ גִמֵּר דְּרַב וּמִייתִי כְּרַת תַּח
 בְּגוֹפוֹ כְּגוֹן שְׁחִיטָה כְּרַת תַּח
 מִכְּבָּהִיבִים. שְׁעוֹ מִשְׁעוֹ מִשְׁעוֹ

אֵילִימָא

הִי דּוּמִי

מותר ואפילו בהמתו שלו לא נאסרה דהא אי
יוחנן דאמר אע"פ שאמרו המשתחוה לבהמת
בה מעשה אסרה מנא לן דמעשה אוסר בענין